

Nord-amerikanska indianreligioner. Essäer om traditioner, förändring och kontinuitet

En artikelsamling som försöker skapa sig en nisch som kursbok för universitetsbruk kräver hård redaktionell styrning för att alla bifogade artiklar skall tjäna ett pedagogiskt syfte. Föreliggande bok¹ riktas, förutom till universitetsstuderande, även till en läsekrets som är allmänt intresserad av nordamerikanska indianers religioner och traditioner. Kungstanken som driver redaktören, Riku Hämläinen, med ett citat av en av världens ledande indianforskare, Åke Hultkrantz, är att: "vi kan inte förstå indianer om vi inte förstår deras religioner".

Boken är indelad i tre sektioner med tre författare var. Sektionsindelningen är baserad på bokens undertitel. En undertitel som i sig själv är ett mycket viktigt metodologiskt bidrag med tanke på betoningen på traditioner och förändring. Låsta tankemodeller om något statiskt hos den Andre punkteras omedelbart. Den första sektionen, fritt översatt från finskan, kallas: "Traditioner och möten i östra Nordamerika". Den andra sektionen har namnet: "Lakotaindianer och den kulturella miljöns förändring". Den tredje sektionen har rubriken "Från muntliga traderingar till modern litteratur".

I den första sektionen ingår bidrag av Sami Lakomäki, Olli Iso-Herttua och Thomas McElwain. I den andra sektionen skriver Rainer Smedman, Rani Andersson och Riku Hämläinen. Den tredje och avslutande sektionen består av essäer av Tiina Wikström, Mark Shackleton och Kristina Henriksson.

Riku Hämläinen, religionsvetare vid Helsingfors Universitet, har tagit sig an en viktig och svår uppgift när han, i egenskap av redaktör och även författare till en av artiklarna, fått till stånd den första boken på finska av, mestadels, finländska forskare om nordamerikanska indianers religioner. Min och många andra studentgenerationers kursbok om de amerikanska indianernas religioner är Åke Hultkrantz' *De amerikanska indianernas religioner* från år 1967. Hultkrantz översiktsverk står som förebild och fungerar även som en skugga när jag ger mig i kast med att läsa den här nya boken. Även för Riku Hämläinen verkar

Hultkrantz att fungera som en auktoritet. Hultkrantz är den vanligast förekommande referensen även för flera andra essäister. En annan bok som lästs flitigt av religionsvetare vid Åbo Akademi är artikelsamlingen *Amerikas Indiankulturer* från 1997 med Jan-Åke Alvarsson som flitigaste skribent och redaktör. Dessa två böcker fungerar som mina förebilder för hur läroböcker på området kan se ut och min läsning av föreliggande bok styrs antagligen av dessa två.

Förordet till *Nord-amerikanska indianreligioner* som fritt översatt lyder: "finländsk indianforskning vid vägskalet" är mycket upplysande. Jag tänker mig att speciellt finländska universitetsstuderande som väljer att läsa om de nordamerikanska indianerna skall få precis en sådan introduktion. Här finns en diskussion om vad som skrivits tidigare, speciellt av finländare av vilka flera skrev på svenska. Hämläinens resumé över det tidiga intresset bland finländare för indianer är ett mycket viktigt forskningshistoriskt bidrag. Detta borde översättas till svenska och engelska för att nå en internationell expertis.

I Hämläinens introduktion förekommer även några grundläggande religionsvetenskapliga iakttagelser och förbehåll som vi alltid borde hålla i minnet: de ekologiska sammanhangen, att vi diskuterar flera religioner och att amerikans förkristna religioner inte, liksom inga andra religioner, är statiska, utan de integrerar element och förändras kontinuerligt.

Hämläinen konstaterar också att risken för exotisering och mystifiering är intimt förknippad med indianintresset bland New Age-utövare och naturskyddare. Ett något utförligare resonemang om positiva och negativa stereotyper samt om betydelsen av primitivismen i den västerländska forskningstraditionen kunde med fördel ha fått utrymme. Här saknar jag en referens till Christer Lindbergs *Den gode och den onde vilden* från 1998. Samlingar och utställningar som resulterat i större kunskap om kultur och religion, med alla de risker som finns sammankopplade med eventuell konservering, beskrivs ytterligare.

De olika artikelbidragen är något för specialiserade för att fungera på en lägre nivå i undervisningen. Det behövs särskilt intresse och/eller förkunskaper för att integrera avancerade och fokuserade forskningsbidrag. Men på en fördjupad nivå eller för personer som redan länge haft ett gediget intresse för

¹ *Pohjois-Amerikan intiaaniuskonnot. Kirjoituksia perinteistä, muutoksesta ja jatkuvuudesta.* Toim. Riku Hämläinen. Helsinki, Suomalaisen kirjallisuuden seura 2004. (Tietolipas 204.) 383 s., ill.

nordamerikanska indianer skulle jag inte tveka att rekommendera *Nord-amerikanska indianreligioner*. Förutsatt att dessa redan tidigare har bekantat sig med Hultkrantz' klassiker och de delar av Jan-Åke Alvars-

sons översiktsverk som är mera kulturanthropologiskt orienterade.

Jan Svanberg